

TRISTAN UND ISOLDE

Ian Storey (Tristan), Waltraud Meier (Isolde), Michelle De Young (Brangäne), Matti Salminen (König Marke), Gerd Grochowski (Kurwenal), Will Hartmann (Melot)

Koor en orkest van het Teatro alla Scala o.l.v. Daniel Barenboim
Regie *Patrice Chéreau*. Decors *Richard Peduzzi*. Kostuums *Moidele Bickel*. Lichtregie *Bertrand Couderc*. Videoregie *Dante Meneghel*

Opname: Teatro alla Scala, Milaan, 7 december 2007.
VIRGIN CLASSICS 51931599

door Jos Hermans

Toen Patrice Chéreau anno 1994 met *Don Giovanni* voor Gerard Mortier het pad moest effenen voor een definitief afscheid van de Karajan-era in Salzburg was hij tot diep in de zomer in de weer met de postproductie van *La Reine Margot*, zijn grootste film. Haastwerk of niet, Don Giovanni ontgoochelde en zette voor Mortier niets nieuws op de sporen. Chéreau vluchtte terug naar het theater en de film. Het zou tot 2005 duren voordat Stéphane Lissner hem terug op het operatoneel wist te hijsen voor zijn festival in Aix-en-Provence. En zo belandde een oud *Tristan und Isolde*-project terug op zijn werktafel. Immers, Wolfgang Wagner en Daniel Barenboim hadden hem ooit aangezocht voor de Bayreuthse *Tristan und Isolde* van 1981, een voorstel dat Chéreau snel had afgewimpeld en dat vervolgens door Jean-Pierre Ponnelle zou worden gerealiseerd. Toen het nieuws rond de Milanese *Tristan und Isolde* zich verspreidde, onstond meteen een hype die ervoor zorgde dat de productie in twee minuten tijd geheel was uitverkocht. Zeker is dat ze niet beter is geworden dan datgene wat Chéreau een kwart eeuw geleden na zijn epochale *Ring* voor Bayreuth had kunnen maken en destijds voor niet-ensceneerbaar had versleten. En net zoals bij de mislukte *Don Giovanni* van Salzburg zijn het weer de geniale decors van Richard Peduzzi en de kostuums van Moidele Bickel die de voorstelling definiëren en in onze herinnering zullen doen voortleven.

Zoals altijd zijn Peduzzi's decors modulair opgevat en bezetten ze de ruimte met een merkwaardige authenticiteit. Zij ogen hyperrealistisch maar staan voor een realisme zonder franje dat zich beperkt tot het essentiële. Hier zijn het middeleeuwse vestingsmuren die de eeuwigheid uitademen en in een soort contrapunt staan tot de acteurs met hun efemere, kwetsbare gevoelens omtrent de liefde. Moidele Bickels deels tijdloze, deels historiserende kostuums passen weer uitstekend in dit scenografisch concept. De poëzie hiervan is van een andere aard dan de aan Wieland Wagner herinnerende scenografie van Nikolaus Lehnhoff en Roland Aeschlimann in Glyndebourne. Ze houdt zich ver van de dramaturgische mogelijkheden van het licht, ze lijkt daardoor eerlijker en minder manipulatief maar ze bespeelt ook een nauwer spectrum zodat Chéreau als geboren acteursregisseur zijn toe-

vlucht zoekt in het koor om het gebrek aan actie te doorbreken. Zo staat het dek vol met matrozen in het eerste bedrijf. Dat levert prozaïsche beelden op van een bemanning die ontbijt, touwen oprolt en met koffers sleurt maar de aandacht ook voortdurend afleidt. In het tweede bedrijf zien we een schaars verlichte muur met een fallische constructie in het midden die wijkt voor een cipressentuin bij het aanbreken van de dageraad. De gapende toegangspoort van Kareol lijkt verwachtingsvol op de komst van Isolde te wachten in het derde bedrijf. Binnen het kader van deze monumentale architectuur is Chéreau's werk eerder decoratief. Maar de natuurlijkheid waarmee hij het koor laat bewegen verraadde de meesterhand en verder ook een hele rist details: Melot die rake klappen krijgt van de koning, Tristan die de koning omhelst na diens monoloog, Tristans tongkus voor de fatale stoot, de bemanning die de intimiteit van de geliefden voor de koning bij herhaling tracht te verbergen etc.

De charismatische Waltraud Meier is hier aan haar derde en vermoedelijk laatste dvd-registratie toe als Isolde. Met haar 52 jaar wordt ze door een deel van de pers reeds voor veteraan versleten. Haar favoriete *Tristan*, Siegfried Jerusalem, heeft ze inmiddels al 10 jaar overleefd. En al klinkt menige frase die ze in mezzo voce moet afleveren niet meer zo fraai, het aplomb waarmee ze de dramatische momenten gestalte geeft, is geheel intact gebleven. Haar Isolde is een rijpe vrouw, bepaald niet onervaren in de liefde maar toch zeer kwetsbaar en ook vastberaden in het aanvaarden van de dood als consequentie van haar handelen. Het werken met haar favoriete regisseur (Chéreau) en haar favoriete dirigent (Barenboim) heeft haar rolidentificatie niet noemenswaardig verdiept als je deze productie vergelijkt met die van de door haar fel bekritiseerde Peter Konwitschny uit München.

Tristan-debutant Ian Storey moet zich wat boegeroep van het tactloze Milanese publiek laten welgevalen na het eerste bedrijf. Zijn *Tristan* klinkt gestresseerd vanaf de eerste maten van het duet, soms wat opgejaagd en onnauwkeurig als gevolg van de premièrestress. In het grote liefdesduet laat hij zich leiden door zijn ervaren Isolde en ijlt hij regelmatig na. Het derde bedrijf, de ultieme lakmoesproef voor elke *Tristan*, reveleert vooral dat hij slechts

75% van de partij kan waarmaken. Nooit bloeit de stem open, nooit wordt de voordracht zinnelijk. Zijn "Sehnen" valt te zwak uit maar ook de lyrische delen vermag hij niet met de vereiste welsprekendheid in te vullen. Aanvankelijk wordt Tristan ondersteund door zijn dienaren. Wanneer hij zichzelf de trappen omhoog sleept is de verveling al lang ingetreden en beleef je het zwakste moment in de hele productie. Het derde bedrijf is dan ook het zwakste bedrijf.

Matti Salminens bas heeft van haar glans verloren, ze is grauwer van kleur geworden sinds de registratie van Bayreuth uit 1985 (die voor mij nog steeds de beste Marke te horen geeft uit de gehele discografie) maar zijn voordracht is in essentie nog even overtuigend als een kwart-eeuw geleden. Michelle De Young, gegrimeerd als een

oudere vrouw, kan haar jeugd niet verhullen en om één of andere reden zet ze haar gebit voortdurend in de etalage. Vocaal heeft ze al de mogelijkheden maar interpretatief is er weinig reden tot optimisme. Voor Gerd Grochowski is Kurwenal een grenspartij.

Barenboims directie is elektriserend, de opgebouwde climax in de prelude is adembenemend. Toch gaat zij gebukt onder een zekere Furtwängleriaanse zwaarte en is het tempo een tikkeltje te traag en dat terwijl hij letterlijk op kousevoeten staat te dirigeren. En wanneer zal er nog eens een dirigent de orchestrale apotheose net voor de opkomst van koning Marke in het derde bedrijf even opwindend nemen als Karl Böhm dat deed in de opname die we kennen van Bayreuth uit 1966?